

Nedideliame tyrimų plote aptiktų stulpaviečių neužteko neabejotinų archeologinių struktūrų, kaip pastatų formos ar dydžio, nustatymui. 7 jų išsidėsčiusios perkasos ŠR pusėje, galbūt kai kurios galėjo sudaryti pastato kampą (?), kitos 4 – perkasos PV pusėje ir dar 1 tirta ploto PR dalyje. Jų skersmuo įvairavo tarp 9 ir 26 cm, gylis – 8–35 cm. 9 stulpaviečių galai buvo buki, 2 smaili ir vienos, didžiausios, 26 cm skersmens, galas – smailėjantis su buku užbaigimu.

Iš viso tyrimų metu surinktas 61 ypatusis radinys, 1848 (7903,6 g) buitinės keramikos šukės. Archeologinė kolekcija yra reprezentatyvi, tipologiškai datuojama tik vėlyvuju bronzos amžiumi. Chronologiniai indikatoriai: kauliniai smeigtukai su šelės imitacijomis, irklo formos galvutėmis su pasitaikančiomis pragręžtomis skylėmis. Kartu aptikta to laikotarpio piliakalniams būdingų radinių: ankstyvosios brūkšniuotosios keramikos, kaulinių ietigalių, gramdukų dalių (3 pav.), molinės liejimo formos dalis ir bronzinė įvija (4 pav.). Siekiant nustatyti tikslesnę piliakalnio chronologiją, datuotas 13–14 m. arklio viršutinio dešiniojo žandikaulio fragmentas (nustatyta G. Piličiauskienės). Gauta AMS C¹⁴ data patenka į Halštato suplokštėjimo kalibracinę kreivę: VIII–VI a. pr. Kr.

Tyrimų metu surinkti radiniai perduoti LNM, zooarcheologinė medžiaga ir kiti paimti mėginiai perduoti VU Bioarcheologijos tyrimų centrui.

Mineikiškės Hillfort

In 2017, an investigation (26 boreholes and 10 m² trench 1) was conducted in an effort to determine the degree to which Mineikiškės Hillfort has survived and to check its chronology (Fig. 1). It was revealed that the thickest layer of unbroken black sand occurs widely in the SW part of the enclosure and is 43–53 cm

thick. One NE–SW trench was excavated in it at a site that slopes slightly down to the SE. The black sand (cultural) layer in the area was roughly 40–60 cm thick. Under it was recorded a 8–12 cm thick layer of illuvium descending into a whitish fine sand layer (natural soil) with pockets of sandy loam (Fig. 2).

13 objects, 12 of which were interpreted as postholes, and one, which was larger at 75 x 57 cm, as a pit of indeterminate purpose, were distinguished in the natural (unmoved) soil. The postholes were arranged in the trench fairly randomly: some could have formed a building corner. A total of 61 small finds and 1848 (7903.6 g) sherds of household pottery were collected and were dated on the basis of typology to only the Late Bronze Age. The collection includes: early brushed pottery, bone pins with imitation lugs and oar-shaped heads, occasionally with drilled holes, bone spearheads, scraper pieces (Fig. 3), part of a clay casting form, and a bronze coil bead (Fig. 4). The AMS C¹⁴ date obtained from a fragment of the right maxilla of a 13–14 year-old horse fell within the Hallstatt plateau of the calibration curve: 8th–6th century BC.

Justina Poškienė, Vytenis Podėnas,
Aleksiejus Luchtanas

Antilgės piliakalnis

2017 m. VU ir LNM jungtinė ekspedicija, kurios metu praktiką atliko VU Archeologijos studijų programos studentai, toliau tyrinėjo Antilgės piliakalnį (UK 3572) (Utenos r., Daugailių sen.) (*ATL 2016 metais*, 2017, p. 65–69). Šių tyrimų tikslas – išsiaiškinti piliakalnio aikštelę supančios terasos pobūdį ir susiformavimą. Tyrimai vykdyti piliakalnio PV dalyje (1 pav.). Iki tyrimų keltos dvi šio specifinio piliakalnio

reljefo susidarymo hipotezės: ilgojo pastato arba užpildyto griovio.

Ištirta perkasa 3, kurios dydis 51 m² (17x3 m), atskleidė, kad Antilgės piliakalnis I–II a. po Kr. buvo įtvirtintas grioviu, pylimu ir netvarkingai susmaigstytais kuolais (2 pav.). Taip pat išsiaiškinta, kad įtvirtinimų sistema mažiausiai kartą buvo tvarkyta, o griovio užpilde surinktos daugiausia pirmų amžių po Kr. piliakalnio gyventojų išmestos šiukšlės. Daugumą jų sudarė vėlyvoji brūkšniuotoji keramika su ryškiomis ir neryškiomis briaunomis (3 pav.), metalurgi-

nės atliekos (liejimo formos, tigliai, žaizdro dalys, vario ir žalvario lašai, šlakas ir gargažės, molinės rankenos dalis) ir akmenys dirbiniai (trintuvai, gludavimo ir šlifavimo akmenys). Taip pat surinkta geležinių dirbinių kolekcija, kurioje vyravo įvairių įrankių (ylų, adatų, žnyplių ir tiksliau neidentifikuotų dirbinių) fragmentai ir keli papuošalai (geležiniai lazdeliniai smeigtukai). Rasta bronzos ir žalvario papuošalų (kabučių ir įvijų) dalių (4 pav.), kaulinių dirbinių (adiklis, gramdukas, smeigtuko dalis). Nedidelę dalį radinių sudarė molinių miniatiūrinių indelių, tinko, svarelis (?) dalys, gludintos keramikos šukės, titnago nuoskalų ir

1 pav. Antilgės piliakalnio 2017 m. tyrimų situacinis planas ortofotonuotraukoje: 1 – 2016 m. tyrimų vietos; 2 – 2017 m. tirtos perkaso 3 vieta. V. Podėno brėž.

Fig. 1. Situation plan of the 2017 investigation of Antilgė Hillfort as shown on an orthophoto: 1 – 2016 investigation sites; 2 – site of trench 3 excavated in 2017.

2 pav. Perkaso 3 tyrimų griovio užpilde vaizdas. V. Podėno nuotr.

Fig. 2. The ditch fill during the excavation of trench 3.

3 pav. Brūkšniuotoji keramika. V. Podėno nuotr.

Fig. 3. Pottery with brushed surfaces.

0 ————— 3 cm

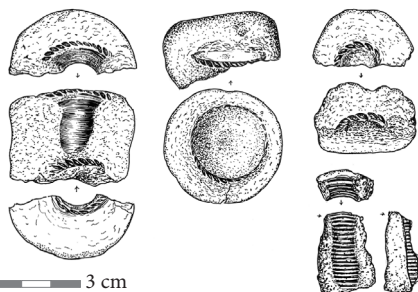
4 pav. Spalvotųjų metalų radiniai. V. Podėno nuotr.

Fig. 4. Non-ferrous metal finds.

skiltuvo (apdaužyto geležimi), akmeninių pasvarų ir galastuvų dalys.

Iš visų radinių moksliniu požiūriu vertingiausi yra bronzos amžiaus B2 periodo liejimo formos ritininiais smeigtukams (5 pav.), geležinės adatos (6 pav.), kurios, mūsų žiniomis, laikytinos ankstyviausiomis Rytų Lietuvoje, ir geležiniai lazdeliniai smeigtukai, kurių galvutės formavimas išsiskyrė puošnumu. Iki šiol Lietuvoje analogiškų smeigtukų neaptikta. Taip pat išskirtinis radinys yra geležinis kablo formos dirbiny, kurio strypelis iki kablo buvo tordiruotas. Panašu, kad tai – ankstyviausios tordiravimo technikos apraiškos Lietuvos

0 ————— 5 cm

5 pav. Liejimo formos ritininiais smeigtukams.

A. Ruzienės pieš.

Fig. 5. Casting forms for pins with a pool-shaped head.

archeologinėje medžiagoje. Ankstesnį apgyvendinimo laikotarpį nurodė vos keletas iš aikštelės nustumtų radinių: sudėtinių liejimo formų (kirviams?) dalys, ankstyvoji brūkšniuotoji keramika, kai kurie kauliniai dirbiniai, tačiau jų nepakako patikslinti I tūkst. pr. Kr. horizonto, aptikto 2016 m. tyrimų metu, datavimo. Sudėtinės liejimo formos ir kai kurios liejimo formos, primenančios skirtas žiedo formos dirbiniais, leidžia kelti hipotezę, kad Antilgės ankstyviausias apgyvendinimo laikotarpis gali siekti vėlyvojo bronzos amžiaus pabaigą.

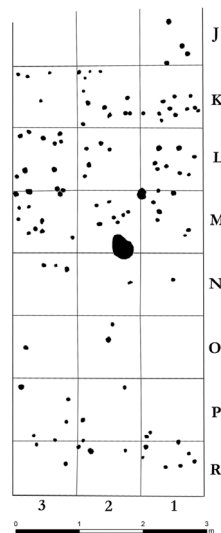
Perkasoje 3 kultūrinis sluoksnius buvo išlikęs tik suplokštėjusios terasos vietoje, o didžio-

6 pav. Geležiniai dirbiniai, aptikti 2017 m. tyrimų metu. V. Podėno nuotr.

Fig. 6. Iron artefacts discovered during the 2017 investigation.

joje perkasoje dalyje (Š pusėje), viršutiniuose perartuose sluoksniuose tirti tik jo likučiai. Griovio užpildą apnaikinęs armuo iš dalies ir konservavo svarbią piliakalnio archeologinio sluoksnio dalį. Todėl griovio užpildą pavyko aptikti ir iširti tolygiai susiformavusių ir pernelių nepakeistą vėlesnės žmogaus veiklos. Taip pat dėl šių priežasčių jame pavyko aptikti nesutrintų degusių lazdyno riešutų dalių, žuvų žvynų ir kitų jautresnių postdepoziciniams procesams ekofaktų. Po armens sluoksniu nejudintas kultūrinis sluoksnis buvo iki 1,1 m storio. Prie griovio buvo suformuotas 60 cm aukščio pylimas. Jis suformuotas iškasus griovį šlaite ir paryškinus supiltiniu iki 28 cm storio pilko smėlio, permaišyto su geltonai rudu smėliu, sluoksniu. Pylimo Š pusėje taip pat aptiktas supiltas iki 21 cm storio geltono smėlio sluoksnis ir po juo tamsiai pilko smėlio (senojo kultūrinio horizonto) sluoksnis, kuris atspindi

7 pav. Objektų perkasoje 3 vietos. V. Podėno brėž.

Fig. 7. The location of objects in trench 3.

ankstyvesnį griovio formavimo etapą. Ant pylimo viršaus buvo aptikta 20 netvarkingai susmaigstytų kuolaviečių, virš kurių atidengtos keliais sluoksniais netvarkingai išsidėsčiusių akmenų koncentracijos.

Griovio dugne aptikta mažiausiai fragmentuotų radinių, šukių lizdas, sumestų akmenų. Tirtu ploto ties giliausia griovio vieta stratigrafiją sudarė 5 horizontai: po maždaug 20 cm storio humusingo smėlio (velėnos sluoksnio) griovį dengė armuo, tamsiai pilko smėlio sluoksnis; griovio užpildas, iki 1,1 m storio vėlyviausias kultūrinis horizontas; griovio Š pusėje buvo išlikusio 9 cm storio ankstesniojo kultūrinio horizonto dalis. Tikėtina, kad pastarasis taip pat susiformavo pirmaisiais amžiais po Kr. Griovio dugne sumesti akmenys šiose vietose buvo įspausti į žemę iki 18–19 cm.

Iš viso perkasoje 3 aptikta 112 objektų (7 pav.): vyravo nedidelio skersmens (3–16 cm) stulpavietės arba kuolavietės. Objektų užpildas

daugiausia sudarytas iš tamsiai pilko smėlio, kai kada jis buvo permaišytas su geltono smėlio sluoksniu ar akmenimis. Objektų gylis buvo įvairus – nuo 4 iki 36 cm. Dauguma objektų – ties dugnu apvalėjančios formos, tik kai kuriais atvejais fiksuoti smailūs dugnai. Dalis objektų įsmeigti į nejudintą gruntą įstrižai. Virš aptiktų objektų (išryškėjo koncentracijos abiejose griovio pusėse), aukščiau esančiuose lygiuose, fiksuoti keli sluoksniai akmenų grindinių, kurie buvo gynybinės sistemos dalis.

2017 m. tyrimų radiniai perduoti LNM ir VU Bioarcheologijos laboratorijai. Archeologinį rinkinį sudarė 217 ypačiųjų radinių, 54 vienetai medžio anglies ir degusių riešutų (47,6 g) ir 8103 (29,843 kg) buitinės keramikos fragmentai. Išsiaiškinta, kad tirtų piliakalnio įtvirtinimų, juosiančių aikštelę, dalis (griovys, pylimas, aptvarai ir kuolai) greičiausiai ne visiškai atskleidžia piliakalnio gynybinę sistemą. Potencialu patikrinti likusią šlaito dalį, kurio reljefe matomi neryškūs pakilimai, pažemėjimai, ir terasos galėjo būti taip pat formuotų papildomų aptvarų liekanos. Taip pat svarbu tęsti piliakalnio aikštelės tyrimus ir toliau aiškintis, kaip buvo organizuota vidinė gyvenvietės erdvė.

Antilgė Hillfort

In 2017, the VU and LNM joint expedition continued its investigation of Antilgė (Utena District, East Lithuania) Hillfort with the excavation (51 m²) of a terrace ringing the hillfort's enclosure (Fig. 1) and ascertained that it had been part of former defensive fortifications. The defensive system consisted of a palisade or several rows of palisades, a ditch, and a bank with stakes (Figs. 2, 7). Based on the casting forms for pins with spool-shaped head, crook-shaped iron pins (Figs. 5, 6), and the predominant late brushed pottery (Fig. 3), fortifications dates to the 1st–2nd-century.

An abundant find collection was discovered during the investigation: 217 small finds (Fig. 4), 54 pieces of charcoal, burnt nuts (47.6 g), and 8103 (29.843 kg) sherds of household pottery. The scientifically exceptional finds are casting forms for pins with spool-shaped heads, the first iron needles in East Lithuania, crook-shaped iron pins without analogy (owing to the ornateness of their heads), and earliest manifestation of twisting technology in Lithuania, which occurred in an artefact with the form of an iron hook.

Justinas Račas

Pyplių piliakalnis ir gyvenvietė

Pyplių piliakalnis su papėdės gyvenvietė (Kauno r., Ringaudų sen.) (UK 23729) įrengtas Nemuno kairiojo kranto aukštutinės terasos kyšulyje. Aikštelė keturkampė, pailga ŠR–PV kryptimi, 32x23,5 m dydžio. Jos PV krašte supiltas 6 m aukščio, 23 m pločio kūgio formos pylimas, kurio viršuje yra 8 m skersmens aikštelė. Pylimo išorinėje pusėje iškastas 17 m pločio, 1,5 m gylis griovys. Šlaitai statūs, 20–30 m aukščio. Aikštelės pakraščiai apardyti apkasų, pylimo viršus eroduoja trypiamas lankytojų. Aikštelė dirvonuoja, pakraščiai ir šlaitai apaugę lapuočiais. Pylimo PV šlaite įrengti laiptai.

1951 m. piliakalnį aplankė ir matavo Petras Tarasanka, 1981 m. žvalgė MMT. Pačiame piliakalnyje kultūrinio sluoksnio nepastebėta. Viršutinėje terasoje greta piliakalnio aptiktas gyvenvietės kultūrinis sluoksnis, rasta lipdytos lygiu paviršiumi ir apžiestos XIV a. datuojamos keramikos. Kartu rasta ir titnago skaldos bei dirbinių, tarp kurių buvo trikampsis strėlės antgalis su įkote.

1993 m. Dž. Brazaitis ištyrė Pyplių gyvenvietės I, esančios pirmojoje Nemuno terasoje,